

Silifke, Mucuk Köyü'ndeki Geç Antik-Bizans Dönemi'ne Ait Mimari Plastik Eserler*

Late Antique / Byzantine Architectural Sculpture from Mucuk Village, Silifke

Ayşe Aydın¹

* Bu makale Hugh Elton tarafından 2002-2006 yılları arasında gerçekleştirilen "Göksu Arkeoloji Projesi" kapsamında 2006 yılında Mucuk Köyü'nde yapılan çalışmanın sonucudur. Konuyla ilgili bkz. Hugh Elton, "Göksu Archaeological Project 2006", *Anatolian Archaeology* 12 (2006), 19-21; Hugh Elton, Mark Jackson, Gabriele Mietke, James Newhard, Lale Özgenel ve Emma Twigger, "A new late Roman urban centre in Isauria", *Journal of Roman Archaeology* 19 (2006), 300-311; Hugh Elton, "Göksu Archaeological Project 2005-2006", *AST* 25-2 (2008), 237-250; Hugh Elton, Mark Jackson, Gabriele Mietke, James Newhard, Lale Özgenel ve Emma Twigger, "Alahan'da (Isaurya) Bir Roma Kentinin Keşfi (The Discovery of a Roman City in Alahan [Isauria])", *Olba* XVII (2009), 83-116; Hugh Elton, "Late Roman Churches in the Göksu Valley, Isauria", (eds.), Hoff, M.C.-Townsend, R.F., *Rough Cilicia: new historical and archaeological approaches: proceedings of an international conference held at Lincoln, Nebraska, October 2007* içinde, editör Michael C.Hoff ve Rhys F.Townsend (Oxford: Oakville-Oxbow Books, 2013), 233-246

¹(Prof. Dr.), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Muğla, Türkiye

ORCID: AA. 0000-0001-5944-6347

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Ayşe Aydın,
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sanat Tarihi Bölümü Muğla, Türkiye
E-posta: ayseyaydin70@gmail.com

Başvuru/Submitted: 18.01.2021

Revizyon Talebi/Revision Requested: 16.05.2021

Son Revizyon/Last Revision Received: 23.05.2021

Kabul/Accepted: 23.05.2021

Online Yayın/Published Online: 30.06.2021

Atıf/Citation: Aydın, Ayşe. "Silifke, Mucuk Köyü'ndeki Geç Antik-Bizans Dönemi'ne Ait Mimari Plastik Eserler". *Sanat Tarihi Yıllığı - Journal of Art History* 30 (2021), 81-110.
<https://doi.org/10.26650/sty.2021.863950>

Öz

"Göksu Arkeoloji Projesi" kapsamında 2006 yılında yapılan araştırma sonucunda Mucuk Köyü'nde evlerin duvar örgüsünde ve evlerle köy camisinin etrafında mimari plastik eserler belirlenmiştir. Bunlar hepsi kireçtaşından dört çift yarım sütunlu paye başlıklı, bir paye başlıklı, üç çift yarım sütunlu paye kaidesi, bir sütun kaidesi, duvar örgüsünde kullanılmış bir sütun gövdesi, hayvan figürlü bir friz parçası, boyutları açısından değerlendirildiğinde kiborion ya da templona ait olabilecek kırık bir sütun gövdesi, kare formlu bir altlık ve çift yarım sütunlu bir pencere payesidir. Çift yarım sütunlu paye başlıkları Geç Antik-Bizans Dönemi'nde 3.-4.yüzyıldan başlayarak başkent Konstantinopolis, Anadolu ve diğer eyaletlerde kullanılmıştır. Mucuk Köyü'nün yer aldığı antik Kilikia ve Isauria Bölgesi müzelerinde (Adana, Anamur, Mersin, Silifke, Tarsus) ikisi Prokonnesos mermerinden, ikisi mermerden çoğu ise kireçtaşından çift yarım sütunlu paye başlığı sergilenmektedir. Mucuk takilerle birlikte bir grup oluşturan kireçtaşından çift yarım sütunlu paye başlıkları ve kaideleri bölge atölyelerindeki üretime işaret etmektedir. 5.yüzyıl ilk yarısından itibaren Konstantinopolis atölyelerinde üretilen sütun/paye başlıkları Doğu Roma imparatorluk sınırları içerisindeki bölgelere gönderilmiştir. Böylece farklı başlık formu ve üzerindeki yaprak ve motif üslubu 5. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bölgesel atölyelerde yerel malzemeye uygulanmıştır. Bu durum Kilikia ve Isauria Bölgesi örnekleriyle de ispatlanabilmektedir. Mucuk Köyü'ndeki çift yarım sütunlu paye başlıkları akantuslarının işleniş açısından değerlendirildiğinde başkent kökenli akantus üslubunun yerel zevkle harmanlandığı örneklerdir. Mucuk Köyü'ndeki mimari parçalar hem Kilikia ve Isauria Bölgesi genel tarihine bakıldığında hem de motif ve üslup açısından 5.yüzyıl ikinci yarısı-6.yüzyıla tarihlendirilir. Mucuk Köyü'ndeki Geç Antik-Bizans Dönemi'ne ait mimari parçalar ise köyde ya da yakın çevresinde bulunan bir kiliseden getirilmiş olmalıdır.

Anahtar kelimeler: Mucuk, Bizans, Mimari Plastik, Isauria, Çift Yarım Sütunlu Paye

ABSTRACT

During explorations carried out as part of the "Göksu Archaeological Project" in 2006, numerous elements of architectural sculpture were recorded in the vicinity of the houses and mosque of Mucuk village and in the walls of the houses

themselves. The sculpture, all of which is limestone, includes five flat pier capitals (one of which was embedded in a wall), three flat pier bases, one column base, one column shaft built into a wall, one column shaft fragment (likely belonging to a ciborium or templon given its size), and one flat pier for a window. Flat pier capitals were used in Constantinople, Anatolia, and other provinces throughout the late antique / Byzantine period, starting in the third or fourth century. Several flat pier capitals, two of Proconnesian marble, two of marble, and the rest of limestone, are on exhibition in museums (in modern Adana, Anamur, Mersin, Silifke, and Tarsus) located, like Mucuk, in the territory of ancient Cilicia and Isauria. The flat pier capitals and limestone bases, which form a group with those from Mucuk, are indicative of local production in regional workshops. The column / pier capitals, which were produced in Constantinople from the first half of the fifth century onwards were exported to various regions within the Eastern Roman Empire. Thus, different capital forms with varying leaf and motif styles began to be produced in regional workshops using local materials in the second half of the fifth century. This pattern is well demonstrated by the Cilician and Isaurian examples. The rendering of acanthus leaves on the flat pier capitals in Mucuk suggests that the style imported from the capital was adapted to reflect local tastes. It may be concluded that the architectural pieces recorded in Mucuk date to the second half of the fifth or sixth century, based on their motifs and style and by taking into account the general history of Cilicia and Isauria. Moreover, the late antique / Byzantine period architectural elements at Mucuk must be remnants of a church once located in or near the village.

Keywords: Mucuk, Byzantine, Architectural Sculpture, Isauria, Flat Pier

EXTENDED ABSTRACT

During explorations carried out as part of the “Göksu Archaeological Project” in 2006, numerous elements of architectural sculpture were attested in the vicinity of the houses and mosque of Mucuk village and in the walls of the houses themselves.

Mucuk, whose ancient name is unknown, is a settlement within the Göksu River valley of ancient Isauria, 8.5 km southeast of modern Mut. The pieces of architectural sculpture recorded here include five flat pier capitals (one of which was embedded in a wall), three flat pier bases, one column base, one column shaft built into a wall, one column shaft fragment (likely belonging to a ciborium or templon given its size), and one flat pier for a window.

These elements of architectural sculpture are made entirely of limestone and represent known styles of the Roman period. Monolithic flat piers, carved as a whole together with their bases and capitals, and flat piers with narrow sides made in the shape of half-columns or colonettes were both commonly used in religious and civic architecture in windows and/or as supporting elements for the second storey during the late antique / Byzantine period. Larger versions of these piers are found in arched entrances and/or as pillars between aisles in churches. Flat piers were used instead as columns, as second storey pillars, or in twin- or triple-window arrangements in Cilician and Isaurian churches. The flat window pier found in Mucuk is plain, without a capital or base.

Attic column bases, which comprise a plinth, torus, trochilus, and neck, originated from Roman architecture and were widely used in both the capital and the provinces during the late antique / Byzantine period. The four bases found in Mucuk, three of which belonged to flat piers and one to a column, are all variations of the Attic base.

Flat pier capitals were used in Constantinople, Anatolia, and other provinces throughout the late antique / Byzantine period, starting in the third or fourth century.

Several flat pier capitals, two of Proconnesian marble, two of marble and the rest of limestone, are on exhibition in museums (in modern Adana, Anamur, Mersin, Silifke, and Tarsus) located, like Mucuk, in the territory of ancient Cilicia and Isauria. The flat pier capitals and limestone bases, which form a group with those from Mucuk, are indicative of local production in regional workshops.

The column / pier capitals, which were produced in Constantinople from the first half of the fifth century onwards were exported to various regions within the Eastern Roman Empire. Thus, different capital forms with varying leaf and motif styles began to be produced in regional workshops using local materials in the second half of the fifth century. This pattern is well demonstrated by the Cilician and Isaurian examples. The rendering of acanthus leaves on the flat pier capitals in Mucuk suggests that the style imported from the capital was adapted to reflect local tastes.

The finds and the höyük (mound) located at Attepe, the closest settlement to Mucuk, indicate that the history of settlement in the immediate area goes back to the Chalcolithic or Early Bronze Age (5000–2000 BC). Although scarce, some archaeological finds dating to the Roman period exist in Attepe. Meanwhile, the architectural pieces recorded in Mucuk can be dated to the second half of the fifth or sixth century, based on their motifs and style and by taking into account the general history of Cilicia and Isauria. On this basis, it may be concluded that the late antique / Byzantine period architectural elements at Mucuk are the remnants of a church once located in or near the village.

Giriş

Mut ilçesine bağlı Mucuk köyü, Doğu Dağlık Kilikia (Isauria) Bölgesi sınırları içinde Göksu Nehri Vadisi'ndeki yerleşimlerden biridir (F. 1)¹.

Mucuk Köyü'ndeki evlerin duvar örgüsünde ve evlerle köy camisinin etrafında, kireçtaşından yapılmış mimari parçalar bulunmaktadır. Bunlar; biri duvar örgüsü içinde olmak üzere dört çift yarım sütunlu paye başlığı, bir paye başlığı, üç çift yarım sütunlu paye kaidesi, bir sütun kaidesi, duvar örgüsünde kullanılmış sadece alt bölümü görülebilen bir sütun gövdesi, bir başka evin duvar örgüsündeki hayvan figürlü friz parçası, boyutları açısından değerlendirildiğinde kiborion ya da templona ait olabilecek kırık bir sütun gövdesi, dibek olarak kullanılmış kare formulu bir altlık ve çift yarım sütunlu bir payedir.

Köydeki çift yarım sütunlu paye kaide ve başlıklarının yaklaşık aynı ölçülere sahip oluşları aynı yapıda, olasılıkla bir kilisede kullanıldıklarını göstermektedir. Bölgedeki in situ ve müzelerdeki benzer örneklerde bu görüşü destekler niteliktedir. Antik Dönem'deki adı bilinmeyen Mucuk'un yer aldığı Doğu Dağlık Kilikia (Isauria) Bölgesi Kalykadnos (Göksu) ve Lamos (Limonlu) nehirleri arasındaki dağlık araziye kapsar. Bölgede son yıllarda artan yüzey araştırmaları ve az sayıdaki kazı tarih öncesi çağlara ait veriler sunmakta, MÖ. 2. yüzyıl başlarından itibaren görülen taş mimarinin Geç Antik Dönem'e kadar devam ettiği arkeolojik kalıntılardan anlaşılmaktadır. Kilikia ve Isauria Bölgesi genelinde 5.yüzyıl ile 6.yüzyıl başı arasında özellikle tarım ekonomisine bağlı olarak refah içinde olan yerleşimler başta olmak üzere çok sayıda kilise inşa edilmiştir. Öyle ki üzüm ve zeytin yetiştiriciliği ve ticaretiyle zengin yerleşimlerde birden fazla kilise yapılmıştır. Ancak süreçte gerçekleşen depremler, siyasi sorunlar, tarımsal verimin zamanla düşüşü, 542'de Suriye üzerinden gelen veba salgını ve 7.yüzyılda Arapların Akdeniz'deki varlıkları bölge nüfusunun azalmasına neden olmuştur. 7.yüzyıl-9.yüzyıl arasındaki Arap egemenliği, bölgede azalmış Hıristiyan halkın dini yapılarını onarma ya da yenilerini yapabilmelerini olanaksız kılmıştır. Öyleki Isauria'da 7-11. yüzyıllar arasında dini yapı inşa edilmediği kabul edilmektedir. 7.yüzyıl ortaları ile 10.yüzyıl ortalarına kadar Bizanslılar, Araplar, Emeviler ve Abbasiler arasında sürekli el değiştiren Kilikia toprakları imparator Nikephoros Phokas (963-969) tarafından 965 yılında yeniden Bizans topraklarına katılmıştır.

II. Theodosius döneminde (408-450) 408 yılında yazılan Notitia Dignitatum'da Diocese Oriens'in altındaki eyaletler içinde Kilikia A (I), Kilikia B (II) ve Isauria'da vardır. Isauria'nın metropolisi Seleukeia'ya yirmi iki kent bağlıdır. Geç Antik Dönem piskoposluk listelerinde de yer alan bu kentlerin birçoğunun yeri belirlenememiş, lokalizasyon önerileri yapılsada kesin bir yargıya varılamamıştır. Isauria'nın iç kesimi nispeten fakir bir bölge olduğu için Batıdaki ya da Kilikia'nın kıyı bölgesinde olduğu gibi klasik kentlerde olan standart özelliklerin birçoğu bu kentlerde yoktur, çok az sayıda tiyatro, stoa, tapınak ya da agora bulunmaktadır. Ermenek,

1 Nurcan Aşşın, "Göksu Nehri Vadisinin Flüvyal Jeomorfolojisi (Mut-Silifke Arası). Fluvial geomorphology of the Goksu River valley (between Mut and Silifke), Turkey" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7/34 (2014), 324. 326.

Mut, Sinabuç, Dağpazarı ya da Adrassus'daki yakın yerleşimler birer kent olmakla birlikte bunlarda bugüne kadar arkeolojik ve yüzey araştırmalarında belgelenen kamusal yapılar kent duvarları ve kiliselerdir. Geç Helenistik döneme kadar iç bölgenin kentleşmesine ilişkin yazılı kaynakta yoktur. 19. yüzyılda bölgeyi ziyaret eden gezginler bazı kentlerdeki mevcut yapılar hakkında bilgi vermektedirler². Akdeniz çanağındaki diğer bölgelere kıyasla Dağlık Kilikia'nın Antik dönemde kentleşme için zor topografik şartlara sahip olması nedeniyle daha az kentleştiği ve düşük bir nüfusa sahip olduğu belirtilir. Göksu Vadisi'nde, Helenistik dönem öncesi katmanlara sahip kazısı yapılmış tek yerleşim Mut'a bağlı Kışlaköy'deki Kilise Tepe'de Tunç ve Demir çağlarından Bizans dönemine kadar tabakalar belirlenmiştir. Buradaki kalıntılardan biri de yerleşime adını veren kilisedir³. 2000'li yıllarda lokalizasyonu kesinleşen Geç Antik döneme ait sur duvarları ve kuleleriyle modern Alahan köyündeki eski yerleşimdeki kilise olabilecek bir kamu yapısına ait kalıntılar, küçük bir tiyatroya ait olabilecek kalıntılar, konutlar, sütun başlıkları, seramik parçaları 5.-7.yüzyıllar arasındaki yerleşimin kanıtlarıdır.

Mucuk'a en yakın yerleşim Attepe'de ise mevcut höyük ve buluntular buranın yerleşim tarihini Kalkolitik ve Eski Tunç dönemine (MÖ. 5000-2000 yılları arası) kadar geri götürmektedir. Attepe'de az da olsa Roma Dönemi'ne ait arkeolojik veriler de bulunmaktadır⁴. H. Elton GAP projesi kapsamında burada bulunan korint başlığın bir kiliseye ait olduğunu belirtir. Proje kapsamındaki yüzey araştırmalarında bulunan farklı malzemeler içinde özellikle başlıkların varlığı buldukları yerleşimlerde bir kilise olabileceği şeklinde yorumlanır. Elton'un araştırma sonuçlarında en fazla buluntu Mucuk Köyü'ndedir⁵. Köydeki bir evin duvar örgüsünde yer alan hayvan figürlü friz parçası bölgedeki benzer örneklerle bakılarak Hadrianus Dönemi'ne tarihlenir. Köydeki diğer mimari parçalarda 5. yüzyıl ikinci yarısı-6. yüzyıla tarihlidir. Devşirme malzemeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde yüzeyde mimari kalıntı olmamakla birlikte Mucuk'da Roma ve Bizans dönemlerinde kamusal yapılarıyla bir yerleşim olduğunu göstermektedir. Bu yapılardan biri çift yarım sütunlu paye başlık ve kaidelerine sahip kilise olmalıdır. Üslup açısından farklılığı diğer paye başlığının başka bir kiliseye ya da başka bir yapıya ait olabileceğini göstermektedir.

Değerlendirme

Roma Dönemi'nde görülen sadece profillerle belirlenen başlığı ve kaidesiyle işlenmiş yekepare oval kesitli çift yarım sütunlu payeler ve kısa kenarları büyük boyutlularda yarım sütun,

2 Elton, "Alahan", 84-85

3 Tevfik Emre Şerifoğlu, "Kilise Tepe Erken Tunç Çağı Çalışmaları" *KST* 33.1 (2012), 375-388; Tevfik Emre Şerifoğlu, "Kilise Tepe in Rough Cilicia before the Late Bronze Age: An Overview of the Architecture, Pottery Traditions, and Cultural Contacts". *Adalya* 22 (2019), 69-100

4 Tevfik Emre Şerifoğlu, Naoise Mac Sweeney and Carlo Colantoni, "Lower Göksu Archaeological Salvage Survey Project: the Results of the 2013-2014 Seasons", *The Archaeology of Anatolia: Recent Discoveries (2011-2014) Volume I* içinde, editör Sharon R. Steadman ve Gregory McMahon (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2015), 234 Fig. 11-3.

5 Elton, 'Late Roman', 236

küçük boyutlularda yarım sütunce şeklindeki payeler Erken Hıristiyanlık-Bizans Dönemi'nde pencere açıklıklarında, çok kemerli giriş kuruluşlarında, kiliselerde ise nefleri ayıran alt ve üst kat destekleri olarak ve apsis pencere açıklıklarında kullanılmışlardır⁶.

Anadolu'da da hem sivil hem de dini mimaride çift yarım sütunlu payelerin özellikle Bithynia, *Phrygia*, Ege, Kappadokia ve Lykaonia bölgesinde yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir⁷.

Kilikia ve Isauria Bölgesi'nde de çift yarım sütunlu payeler kiliselerde taşıyıcı olarak neflerin ayırımında ve ikinci katta, duvarlarda ise ikiz ve üçüz pencerelerde kullanılmıştır⁸.

- 6 Anastasios K. Orlandos, *He xylotegos palaiochristianike basilike tes mesogeiakas lekanes* (Athenai: He en Athenais Archaiologike Hetaireia, 1954), 353 Eix. 317. 425 vd. Eix. 389-391; Janine Balty, "Mosaïque et architecture domestique dans l'Apamee des Ve et VIe siècles"; *Patron and Pavements in Late Antiquity, Halicarnassian Studies* 2. içinde, editör Signe Isager ve Birte Poulsen (Odense, Denmark: Odense University Press, 1997), 99, Fig. 18
- 7 Otto Feld, "Zur kunstgeschichtlichen Stellung der „Großen Kirche“, *IstMitt* 23/24 (1973/74), 135; Otto Feld, "Bautypus und Ausstattung der Michaelskirche", *IstMitt* 27/28 (1977/78), 119 vd.; Urs Peschlow, "Byzantinische Plastik in Didyma", *IstMitt* 25 (1975), 252 vd.; Hülya Tezcan, *Topkapı Sarayı ve Çevresinin Bizans Devri Arkeolojisi*, (İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1989), 346 Res. 496; Yıldız Ötügen, *Forschungen im Nordwestlichen Kleinasien*, *IstMitt Beiheft* 41 (Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 1996), 139-149; Marcell Restle, *Studien zur frühbyzantinischen Architektur Kappadokiens I-II*, (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1979), 36.58 Abb. 16.30.116.119 Pl. 35, 36 Pl. 30.36; Ötügen, *Forschungen*, Taf. 21-22; Ebru Parman, *Ortaçağda Bizans Döneminde Frigya (Phrygia) ve Bölge Müzelerindeki Bizans Taş Eserleri*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002), Lev. 134,184; Philipp Niewöhner, "Byzantinische Steinmetzarbeiten aus dem Umland von Milet", *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ I* (2007), Abb./Kat. 16-24; Philipp Niewöhner, *Aizanoi, Dokimion und Anatolien. Stadt und Land, Siedlungsund Steinmetzwesen vom späteren 4. bis 6. Jahrhundert n. Chr.*, (Wiesbaden: Reichert, 2007), 177 vd.; Josef Strzygowski, *Kleinasien ein Neuland der Kunstgeschichte* (Leipzig: Hinrichs, 1903), 21; William M. Ramsay ve Gertrude L. Bell, *The Thousand and One Churches*, (London: University of Pennsylvania Press, 1909), 315 vd.; Semavi Eyice, *Karadağ (Binbirkilise) ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler, Recherches Archéologiques à Karadağ (Binbirkilise) et dans La Région de Karaman* (İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi, 1971), 217; Klaus Belke, "Lykaonien" *RBK V* (Stuttgart: Anton Hiersemann, 1995), 822 vd.; Philipp Niewöhner, *Bauwerke in Milet: Die byzantinischen Basiliken von Milet* (Berlin/Boston: De Gruyter, 2016), 173-175 MK84-89; 255-269 ST80-162; İlker Mete Mimiroğlu ve Cahit Karakök, "Derbent İlçesinde Bulunan Bizans Dönemi Taş Eserleri", *Aladağ'ın İncisi Derbent* içinde, editör Ahmet Çaycı (İstanbul: Palet Yayınları, 2020), 43 vd.
- 8 Kiliselerdeki kullanımına yönelik örnekler için bkz. Ernst Herzfeld ve Samuel Guyer, *Merianlik und Korykos, Zwei christliche Ruinenstätten des Rauhen Kilikiens, MAMA II*, (Manchester: Manchester University Press, 1930), 185 Abb. 200; Ayşe Aydın, *Emirzeli-eine hellenistische bis spätantike Siedlung im Rauhen Kilikien*, (Marburg: Tectum Verlag, 1999), Kat. 2. 4. 9. 17. 24. 31. 32. 34. 61; Müzelerdeki örnekler için bkz. Ayşe Aydın, "Erken Hıristiyanlık-Bizans Dönemi Mimari Elemanlarının / Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi", *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu. Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserleri içinde*, editör Serra Durugönül (İstanbul: Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi [KAAM] Yayınları, 2013), Kat. No: 380-381; Ayşe Aydın, "Tarsus Müzesi'ndeki Erken Hıristiyanlık-Bizans Dönemi Mimari Elemanları", *Tarsus Müzesi Taş Eserleri. Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserler içinde*, editör Serra Durugönül, (İstanbul: Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi [KAAM] Yayınları, 2016), Kat. No: 141-145

Çift yarım sütunlu payelerin paye ile birlikte yekpare ya da ayrı olarak yapılan başlıkları vardır⁹. Bu tip başlıklar 3.-4. yüzyıldan başlayarak başkent Konstantinopolis, Anadolu ve diğer eyaletlerde kullanılmıştır¹⁰.

Dört çift yarım sütunlu paye başlığı belirlenen Mucuk'un yer aldığı Kilikia-Isauria'da özellikle Doğu Dağlık Kilikia (Isauria) Bölgesi'ndeki Silifke Müzesi'nde biri Prokonnesos mermerinden diğerleri kireçtaşından 8 adet, Anamur Müzesi'nde kireçtaşından 3 adet, Ovalık Kilikia'da Mersin Müzesi'nde mermerden 1 adet, Prokonnesos mermerinden 1 adet ve kireçtaşından 1 adet, Tarsus Müzesi'nde kireçtaşından 1 adet, Adana Müzesi'nde de kireçtaşından 1 adet çift yarım sütunlu paye başlığı bulunmaktadır¹¹.

Silifkeli 3 kireçtaşından başlık ve Mersinli Prokonnesos mermerinden 1 başlık detaylandırılmamış akanthuslara sahip olup 5.-6. yüzyıla¹²; ortak özellikleri dört geniş akanthus ve volüt olan diğer başlıklar ise 5. yüzyıl ikinci yarısı-6. yüzyıl başına tarihlidir¹³.

Kilikia-Isauria Bölgesi'nin Geç Antik-Bizans Dönemi mimari plastiğinde en yoğun grubu oluşturan farklı formlardaki sütun ve paye başlıklarında çoğunlukla akantus motifi kullanılmıştır. Antik Dönem'den itibaren mimari süslemede sık kullanılan akantus, temelde yaprak uçlarının formuna göre sınıflanmaktadır. 5. yüzyıldan itibaren başkent atölyelerinde klasik korint formundan farklı olarak iç heliks, caulis ve kaplama yaprakları olmayan genellikle büyük sivri uçlu akantuslara sahip korint başlıklar üretilmiş, bunu yumuşak sivri uçlu, küçük sivri uçlu ve ince dişli akanthuslu başlıklar izlemiştir¹⁴.

Kilikia-Isauria Bölgesi müzelerinde yer alan mermerden 1 adet, Prokonnesos mermerinden 1 adet ve kireçtaşından 8 adet çift yarım sütunlu paye başlığının ortak özellikleri başlık gövdesindeki orta bölümleri köşelere denk gelecek şekilde yerleştirilmiş akantusların büyük

9 R. Kautzsch, tabanı oval formlu, uzun yüzlerinin ortası traşlı, düzleştirilerek elde edilen birbirinden ayrı iki yarım bölüme sahip başlıkları "Çift başlıklar (Doppelkapitell)" olarak adlandırır. Ona göre bu başlıkların traşlı, düzleştirilmiş bölümleri ya duvarlarda ya da pencerelerde veya parmaklıklar arasında kullanılmıştır. Bu başlıkların destekleri de oval kesitli çift yarım sütunlu payelerdir. Rudolf Kautzsch, *Kapitellstudien*. Beiträge zur einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebente Jahrhundert, (Berlin: Berlin, Leipzig, Walter de Gruyter & Co., 1936), 81 vd. Taf. 12,168; Taf. 13,170.175-177; Taf. 14,194-195; Taf. 15,199.203.206; Taf. 16,225-226.230; Taf. 17,242; Taf. 18,266-268; Taf. 20,305.308; Taf. 22,353; Orlandos, *Hexylostegos*, 427 Abb. 390; Taf. 17, 242.244; Taf. 20, 305; Taf. 34,560; Ötügen, *Forschungen*, 186 Taf. 33,3-4; Parman, *Ortaçağda Bizans*, 200 U59a, Lev. 132,182

10 Gilbert Dagron ve Denis Feissel, *Inscriptions de Cilicie*, (Paris: De Boccard, 1987), Pl. LVIII,3; Kautzsch, *Kapitellstudien*, 81 vd. 12,168; 13,170.175-177; 14,184.194-195; 15,199.203.206; 16,225-226.230; 17,242; 18,266-268; 20,305.308; 22,353; Philipp Niewöhner, "Der frühbyzantinische Rundbau beim Myrelaion in Konstantinopel Kapitelle, Mosaiken und Ziegelstempel", *IstMitt* 60 (2010), 414.416.434 Abb. 3; Philipp Niewöhner ve Klaus Rheidt, "Die Michaelskirche in Germia (Galatien, Türkei). Ein kaiserlicher Wallfahrtsort und sein provinzielles Umfeld", *AA* 1. Halbband (2010), 153 Abb. 23; Robert Ousterhout ve Engin Akyürek, "The Church of the Transfiguration on Burgazada", *CArch* 49 (2001), 8 Fig. 8; Parman, *Ortaçağda Bizans*, 194.200 Lev 125,169; 132,181.

11 Dagron ve Feissel, *Inscriptions*, Pl. LVIII,3; Aydın, "Erken Hristiyanlık", 235-236 Kat. No: 255-257, 276-278 Kat. No: 336-340; Aydın, "Tarsus Müzesi", Kat. No: 136. 235.

12 Aydın, "Erken Hristiyanlık", Kat. No: 255-257

13 Aydın, "Erken Hristiyanlık", Kat. No: 336-340; Aydın, "Tarsus Müzesi", Kat. No: 136. 235

14 Urs Peschlow, "Kapitelle", *RAC* XX (2004), 90 vd.

sivri uçlu üslupta yapılmış olmasıdır. Aynı üslupta çift yarım sütunlu paye başlıkları bölge dışında 5.-6. yüzyılda Anadolu'da da görülmektedir¹⁵.

Mucuk Köyü'ndeki çift yarım sütunlu paye başlıkları iki sıra akantuslu oluşları ve akantusların üsluplarıyla bölgedeki diğer aynı formdaki başlıklardan ayrı bir grup oluşturmaktadır: Akantuslar beş yapraklı olup, üç dilimli üst yaprağın orta dilimi dışarıya doğru plastik şekilde geri dönmüştür. Her iki akantus sırasında da üst yaprağın yan dilimlerinin komşu üst yan dilimleriyle birleşmesi sonucunda kemerler oluşmuş, bu kemerlerin içinde farklı yaprak formlarına yer verilmiştir. Kemer içinde Kat. Nr. 1'de alt yan yapraklar vardır. Bu özellikteki başlıklar hem bölge kiliselerinde hem de bölge müzelerinde yer almaktadır¹⁶. Bu özellik bölgedeki tek ve iki yaprak çelenkli korint başlıklarda daha sık görülmektedir¹⁷. Kat. Nr. 2'de alt sıradaki akantuslar arasındaki kemerler içinde farklı olarak beş ince dişli uca sahip yaprak bulunmaktadır. Aynı özellik Silifke Müzesi'ndeki Prokonnesos mermerinden iki korint başlıkta ve Afyon Müzesi'ndeki bir başlıkta görülmektedir¹⁸. Benzer uygulama bölge kiliseleri ve Adana Müzesi'ndeki bir ve Mersin Müzesi'ndeki iki korint başlıkta yaprak dilimlerinden oluşan kemer içinde palmet motifi şeklindedir¹⁹. Kat. Nr. 3'de kemerler içinde sivri uçları olan tek yapraklar, Kat. Nr. 4'de ise üç ya da dört adet sivri uçlu küçük yaprak yer alır. Kemer içinde çoklu yaprak uygulaması bölge kiliselerinde ve Silifke Müzesi'ndeki bazı başlıklarda da görülmektedir²⁰.

Kat. Nr. 1 ve 4'de sap bölümü diğer başlıklardakine kıyasla daha uzun olan akantusların aşağıdan yukarıya doğru kabartma derecesi artırılarak üst yaprağı oldukça plastik etkili yapılmış, Kat. Nr. 2 ve 3'de Kat. Nr. 1 ve 4'e kıyasla akantusların sap bölümü daha geniş tutularak üst yaprak plastik etkide tamamlanmıştır. Kat. Nr. 5'de ise bulunduğu yüzeyi kaplayacak şekilde geniş tutulmuş, diğerlerine kıyasla alçak kabartma tekniğinde yapılmış bir akantus söz konusudur. Geniş akantus yapraklı benzer başlıklar Kilikia ve Isauria Bölgesi ile diğer

-
- 15 Kautzsch, *Kapitellstudien*, 53-64; Orlandos, *He xylostegos*, Eix. 390,2; Peschlow, "Kapitelle", 93-94
 16 Herzfeld ve Guyer, *Meriamlik und Korykos*, 25.46.60-61.74.86.142.160 Abb. 24.44.59-60.69.84.151.172; Kautzsch, *Kapitellstudien*, 117 vd. Taf. 24.375.382; Rossana Avruscio, "Sculpture inedite in Isauria: i capitelli di Mut-Claudiopolis", *Milion I*, (1998), Taf. VII,4; Aydın, "Erken Hıristiyanlık", Kat. No: 303.305.316
 17 Aydın, "Erken Hıristiyanlık", Kat. Nr. 206-207.220-238.259-262 (baklava dilimli çeşitleme 263-270); Aydın, "Tarsus Müzesi", Kat. No: 90.126
 18 Aydın, "Erken Hıristiyanlık", Kat. Nr. 304.329; Niewöhner, *Aizanoi*, Taf. 57.459a
 19 Herzfeld ve Guyer, *Meriamlik und Korykos*, 160 Abb. 172b; Stephan Westphalen, "Studien zur frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Diokaisareia/Uzuncaburç", *IstMitt* 56 (2006), 397 Abb. 8
 20 Herzfeld ve Guyer, *Meriamlik und Korykos*, 56.138 vd. Abb. 56.146-150; Otto Feld, "Bericht über eine Reise durch Kilikien", *IstMitt* 13/14 (1963-1964), Taf. 46,1-2.4; Christine Strube, *Polyeuktoskirche und Hagia Sophia Umbildung und Auflösung antiker Formen, Entstehen des Kämpferkapitells* (München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften: In Kommission bei C.H. Beck, 1984), 105 vd. Taf. 20e.21c; Rossana Avruscio, "Sculpture", 66 vd. Taf. 1,3-4.5.2.7,1-4; Westphalen, "Studien", 398 vd. Abb. 9-11.15; Gabriele Mietke, "Studien zur frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Überlegungen zur formalen Herkunft und Datierung einiger Kapitelle", *IstMitt* 56, 2006, 378.382 vd.; Aydın, "Erken Hıristiyanlık", Kat. No. 215.314

bölgelerdeki yapılarda, özellikle de kiliselerde görülür²¹ ve 5. yüzyıl sonları ile 6. yüzyıl başlarına tarihlendirilir²².

Bölgede iki yaprak çelenkli korint başlıklarla benzer şekilde yan yaprakların sivri uçlu dilimlerinin komşu dilimle birleştiği ve dilimlerin içe doğru kıvrılmasıyla oluşan damla motifli bölümlerde geniş ve derin matkap oyuklarıyla açık-koyu kontrastın vurgulandığı görülür. Başkent başlıkları içinde geçerli olan bu özelliklere sahip başlıklar bölge kiliselerinde de bulunmaktadır²³. Mucuk Köyü'ndeki başlıklarda da aynı özellikler söz konusudur.

Roma mimarisinden köken alan²⁴ plinthos, torus, trokhilos, spira ve boyun bölümlerinden oluşan Attika tipindeki kaideler çeşitlenmeleriyle 5.-6. yüzyıllarda başkent başta olmak üzere tüm eyaletlerde yaygındır²⁵. Çeşitlenmelerden yukarıda bölümleri belirtilen Attika kaideler A tipi olarak adlandırılırlar²⁶. Mucuk Köyü'ndeki sütun kaidesi ve çift yarım sütunlu paye kaideleri de bu gruplamaya göre Attika A tipindedir.

-
- 21 Mietke, "Studien", 379 Abb. 6-9. 382 Abb. 10; Elton, "A new late Roman", 305 vd. Fig. 6, F357.F360; Elton, "Alahan", 91.111 Fig. 6, F357.F360; Niewöhner, *Aizanoi*, Taf. 57,460
- 22 Kautzsch, *Kapitellstudien*, Taf. 12,168; Taf. 13,170.175-177; Taf. 14,194-195; Taf. 15,199.203.206; Taf. 16,225-226.230; Taf. 17,242; Taf. 18,266-268; Taf. 20,305.308; Taf. 22,353; Thomas Zollt, *Kapitellplastik Konstantinopels vom 4. bis 6. Jahrhundert n. Chr.*, Asia Minor Studien 14 (Bonn: Verlag Dr. Rudolf Habelt, 1994), Taf. 40, 447.449; Taf. 41, 486.490; Taf. 42, 506.535; Taf. 44, 592; Ötügen, *Forschungen*, 194-195 Taf. 30,1.3-6; Taf. 35,3
- 23 Strube, *Polyeuktoskirche*, 36 Nr. 7837 Taf. 13,50; Tezcan, *Topkapı Sarayı*, Res. 423.429; Eugenio Russo, *Sculture del complesso eufrasiano di Parenzo* (Napoli: Edizioni scientifiche italiane, 1991), Fig. 19 n. 14, Fig. 24 n. 17, Fig. 32-33 n. 23, Fig. 37-38 n. 25, Fig. 44-45 n. 28; Ötügen, *Forschungen*, Taf. 36,4-5; Herzfeld ve Guyer, *Meriamlik und Korykos*, 25.46.60-61.74.86.142.160 Abb. 24.44.59-60.69.84.151.172; Mary Gough, *Alahan. An early Christian monastery in southern Turkey. Based on the Work of Michael Gough* (Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1985), Pl. 23-24; Westphalen, "Studien", 394-396 Abb. 1-6
- 24 Joachim Kramer, *Attische Säulenbasen des 5. und 6. Jahrhunderts n. Chr. und ihre Rohform*, *BJb* 170 (1970), 272 vd.
- 25 Anastasios K. Orlandos, *He xylostegos palaiochristianike basilike tes mesogeiakas lekanes I* (Athenai: Bibliothēkē tēs en Athēnais Archaiologikēs Hetaireias, 1952), 266- 272, Eix. 21; 270, Eix. 218,6; Kramer, "Attische" 271 vd.; Tezcan, *Topkapı Sarayı*, 352, Res. 401.406.504-505; Anneliese Peschlow-Bindokat ve Urs Peschlow, "Die Sammlung Turan Beler in Kumbaba bei Şile" *IstMitt* 27/28 (1977/78), Nr.30.33-34, Taf.116,1-3; Ötügen, *Forschungen*, 152 vd. Abb.32.34-35. 161 vd. Taf.24,1- 4, Taf. 25, 1.5.6; Taf.26,1.4; Niewöhner, *Aizanoi*, 171. 201- 202, Taf.1-2; Niewöhner, *Aizanoi*, 9, 21 Abb. 1-3.
- 26 S.Y. Ötügen bu tipi A1 ve A2 olarakta ikiye ayırır. Ötügen, *Forschungen*, 161; P. Niewöhner ise bu tipi "Attische Basen" olarak adlandırmaktadır. Niewöhner, *Aizanoi*, 171

Aynı özellikteki çift yarım sütunlu paye ve sütun kaideleri Anadolu ve Hıristiyan Sanatı'nın yayıldığı diğer bölgelerde²⁷, Kilikia ve Isauria Bölgesi'nde de görülmektedir²⁸.

5. yüzyıl ilk yarısından itibaren Konstantinopolis atölyelerinde üretilen sütun ve paye başlıkları Doğu Roma imparatorluk sınırları içerisindeki bölgelere gönderilmiştir. Böylece farklı başlık formları ile bu başlıklar üzerindeki yaprak ve motif üslubu 5. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bölgesel atölyelerde yerel malzemeye uygulanmıştır. Bu durum Kilikia ve Isauria Bölgesi örnekleriyle de ispatlanabilmektedir²⁹.

İki sıra akantuslu oluşlarıyla bölgedeki diğer aynı formdaki başlıklardan ayrı bir grup oluşturan Mucuk Köyü'ndeki çift yarım sütunlu paye başlıkları akantuslarının işleniş açısından değerlendirildiğinde başkent kökenli akantus üslubunun yerel zevkle harmanlandığı örneklerdir. Mucuk Köyü'ndeki mimari parçalar hem Kilikia ve Isauria Bölgesi genel tarihine bakıldığında hem de motif ve üslup açısından değerlendirildiğinde 5. yüzyıl ikinci yarısı-6. yüzyıla tarihlendirilir.

Köydeki bir evin duvar örgüsündeki hayvan protomu ve yaprak parçalarına sahip eser, bir kıvrık dal (ranken) frize ait olmalıdır. Bu tarz frizlerin süsleme programında kıvrık dallar birer madalyon oluşturacak şekilde düzenlenmiş, madalyonların içlerinde sadece hayvan protomları ya da bir çiçek (rozet) ve bir hayvan protomu veya sadece çiçek (rozet) şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Hellenistik dönemden itibaren görülen kıvrık dalların içindeki hayvan betimlemeleri Anadolu'da 2.yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. Doğu Dağlık Kilikia (Isauria) Bölgesi'nde 2.yüzyıl ikinci yarısına ait Diocaeserea Sütunlu Caddesi'ndeki friz bloklarının üzerindeki hayvan protomlu kıvrık dal (ranke) süslemeleri, Corycus Tapınak alanındaki Hadrianus dönemine ait iki arşitrav friz bloğundaki hayvan protomlu kıvrık dal (ranke) süslemeleri Mucuk örneğine üslup ve motif açısından benzemektedir. Anadolu'da hepsi Hadrianus dönemine ait Aphrodisias Hadrianus Hamamı, Ephesos Hadrianus Tapınağı ve Iasos Agorası Portikosu'na ait kıvrık dal (ranken) frizlerde de Mucuk örneğinde olduğu gibi hayvan tasvirleri bulunmaktadır. Hem

27 Attika A tipi sütun kaideleri için bkz. Orlandos, *He xylostegos*, 266-272, Eix. 21; 270, Eix. 218,6; Kramer 1970, 271 vd.; Tezcan, *Topkapı Sarayı*, 352, Res. 401.406.504-505; Peschlow-Bindokat ve Peschlow, "Die Sammlung", Nr.30.33-34, Taf.116,1-3; Ötügen, *Forschungen*, 152 vd. Abb.32.34-35. 161 vd. Taf.24,1- 4, Taf. 25, 1.5.6; Taf.26,1.4; Niewöhner, *Aizanoi*, 171. 201- 202, Taf. 1, 3-5; Niewöhner, *Aizanoi*, 9, 21 Abb. 1-3; Engin Akyürek ve Ayça Tiryaki, "Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi Kazılarında Üç Mimari Plastik Eser Üzerine Değerlendirmeler, *Adalya* XIII (2010), 400 Res. 3; Niewöhner, *Aizanoi*, 159-160 MK1-10; Gökçen Kurtuluş Öztaşkın ve Sinan Sertel, "Olympos Piskoposluk Kilisesi'ndeki Nef Ayırımı Düzenlemeleri ve Levha Yanı Uygulaması", *Adalya* 20, 2017, s. 85-86. 96-99 Kat. No: 27-35 Lev. 4

Attika A tipi çift yarım sütunlu paye kaideleri için bkz. Ötügen, *Forschungen*, 140 Abb. 26.160 Abb. 37a-b Taf. 21,1; 26,5

Attika B tipi çift yarım sütunlu paye kaideleri için bkz. Niewöhner, *Aizanoi*, 179.222-223 Taf. 17, 162-163; Niewöhner, *Aizanoi*, 131-133 GK35-41; 135-136 GK49-51; 254 ST78; olası B tipi kaideli 171-172 MK72-74 Attika C tipi çift yarım sütunlu paye kaideleri için bkz. Niewöhner, *Aizanoi*, 179 Taf. 17, 164-165

28 Herzfeld ve Guyer, *Meriamlik und Korykos*, 56.103.140 Abb. 55.99.146-147; Aydın, "Erken Hıristiyanlık", 296 Kat. Nr: 375.377; Aydın, "Tarsus Müzesi", 222.237 Kat. Nr: 148.

29 Aydın, "Erken Hıristiyanlık", 183-315; Aydın, "Tarsus Müzesi", 185-232

Figür 2: Kat. Nr. 1

Figür 3: Kat. Nr. 1

Kat. Nr.: 2 (F. 4-5)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 42 cm. Alt Gen: 50x33 cm. Üst Gen: 67x42 cm.

Eserin Tanımı: İki kırık parçanın biraraya geldiği başlık Kat. Nr. 1 ile aynı özelliklere sahiptir. Farklı olan alt sıradaki akantusların alt yan yaprakları yoktur. Bu yaprakların yerine üç dilimli üst yaprağın yan dilimlerinin komşu dilimlerle birleşerek oluşturduğu kemerlerin içinde beş ince dişli uca sahip yaprak yer alır. Bu sivri uçlar kemere değmektedir.

Figür 4: Kat. Nr. 2

Figür 5: Kat. Nr. 2

Kat. Nr.: 3 (F. 6-7)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 41 cm. Alt Gen: 49x35 cm. Üst Gen: 64x48 cm.

Eserin Tanımı: Diğer iki başlığa kıyasla daha tahrip olan başlığın iki sıra akantus yaprakları Kat. Nr. 1 ve 2 ile aynı özelliklere sahiptir. Alt ve üst sıradaki akantusların üst yaprakları üç dilimlidir. Akantuslarda alt yan yapraklar yoktur. Bunların yerine üst yaprakların yan dilimlerinin birbirleriyle birleşerek oluşturdukları kemerler içinde sivri uçlarıyla bağımsız birer yaprak yer almıştır. Bu yaprakların sivri uçları üç dilimli üst yaprağın yan dilimlerine temas etmektedir. Yan dilimlerin diğer yöndeki sivri uçları ise orta dilime değmektedir.

Figür 6: Kat. Nr. 3

Figür 7: Kat. Nr. 3

Kat. Nr.: 4 (F. 8)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 38 cm. Alt Gen: 35x26 cm. Üst Gen: alınamadı

Eserin Tanımı: Başlık bir evin duvar örgüsünde kullanılmıştır. Duvara eklendiği yerdeki düz bölüm bu başlığın da çift yarım sütunlu paye olduğunu göstermektedir. Yüksek kabartma tekniğindeki iki sıra akanthusların her birinin diğer başlıklara kıyasla daha damarlı ve uzun sapları vardır. Üç dilimli üst yaprağın yan dilimlerinin komşu yan dilimlerle birleşmesiyle birer kemer oluşmuştur. Bu kemerin içinde alt akantus sırasında üç, üst akantus sırasında ise üç ya da dört adet küçük yaprak yer almıştır. Bu yapraklardan üstte üç sivri ucu olan ortadaki, yandakilere kıyasla daha büyüktür. Yan yaprakların yanlarda ikişer üstte ise birer sivri ucu

vardır. Yandaki sivri uçlar bir yönde ortadaki yaprağa diğer yönde ise akanthus saplarına temas etmektedir.

Figür 8: Kat. Nr. 4

B- Paye Başlığı

Kat. Nr.: 5 (F. 9)

Eserin Ölçüleri: Yükseklik: 54 cm. Alt EnxBoy: 42x35 cm. Üst EnxBoy: 67x48 cm.

Eserin Tanımı: Dört yüzde tahrip olan paye başlığının sadece kısa yüzlerinden birinde akantuslar yer almıştır. Kat. Nr. 4 ile aynı özellikler gösteren akantuslar farklı olarak plastik etkili değildir, alçak kabartma yapılmış ve başlık yüzeyine yayılmıştır. Üç bölümlü üst yaprakların ortasında derin bir damar yer alır.

Figür 9: Kat. Nr. 5

C- Kaideler

Kat. Nr.: 6 (F. 10-11)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 35 cm. (Alt Yüksek: 10 cm. Üst Yüksek: 25 cm.) Alt Gen: 67x48 cm. Üst Gen: 59x39 cm.

Eserlerin Tanımı: Aynı blok taş üzerinde profilsiz, düz plinthos üzerindeki kaide kısmı aşağıdan yukarıya doğru torus, trokhilos ve boyundan oluşur. Plinthosun üzerindeki kaide kısmında orta bölüm iki yanda traşlanarak düz bırakılmıştır.

Figür 10: Kat. Nr. 6

Figür 11: Kat. Nr. 6

Kat. Nr.: 7 (F. 12-13)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 40 cm. (Alt Yüksek: 8 cm. Üst Yüksek: 32 cm.) Alt Gen: 63x44 cm. Üst Gen: 59x42 cm.

Eserlerin Tanımı: Kat. Nr. 6 ile aynı özelliklere sahiptir.

Figür 12: Kat. Nr. 7

Figür 13: Kat. Nr. 7

Kat. Nr.: 8 (F. 14-15)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 36 cm. (Alt Yüksek: 11 cm. Üst Yüksek: 25 cm.) Alt Gen: 64x41 cm. Üst Gen: 59x38 cm.

Eserlerin Tanımı: Kat. Nr. 6 ve 7 ile aynı özelliklere sahiptir.

Figür 14: Kat. Nr. 8

Figür 15: Kat. Nr. 8

Kat. Nr.: 9 (F. 16)

Eserin Ölçüleri: Yükseklik: 27 cm. (Alt Yükseklik: 7 cm. Üst Yükseklik: 20 cm.) Alt Geniřlik: 49x49 cm. Üst Çap: 39 cm.

Eserin Tanımı: Kaide profilsiz, düş plinthos üzerinde dış bükey torus, spira, trokhilos ve boyundan oluşur.

Figür 16: Kat. Nr. 9

D- Diğer Mimari Parçalar

Kat. Nr.: 10 (F. 17)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 141 cm.; EnxBoy: 50x25 cm.

Eserin Tanımı: Yüzlerinde tahribat olan çift yarım sütunlu paye boyutları açısından düşünüldüğünde bir pencere payesi olmalıdır.

Figür 17: Kat. Nr. 10

Kat. Nr.: 11 (F. 18)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 27 cm. Boy: 43 cm.

Eserin Tanımı: Evlerden birinin iç duvar örgüsündeki yüksek kabartma teniğinde yapılmış hayvan protomu yandan tasvir edilmiştir. Boynunda ikiye bölünmüş yeleleri vardır (aslan? kurt?). Yüz, göz, ağız ve dişleriyle detaylı verilmiştir, sol ön ayağı kısmen tahrip olmuştur. Hayvanın ağzının arkasında uçları sivri yaprak vardır. Yüzünün hemen önünde de büyük bir bölümü tahrip edilmiş izlerden yuvarlak formda düzenlendiği anlaşılan küçük bir parçası günümüze ulaşmış yaprak bulunmaktadır.

Figür 18: Kat. Nr. 11

Kat. Nr.: 12 (F. 19)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 23 cm.; Çap: 47 cm.

Eserin Tanımı: Bir evin duvar örgüsünde kullanılmış sadece alt bölümü görülebilen sütun gövdesidir.

Figür 19: Kat. Nr. 12

Kat. Nr.: 13 (F. 20)

Eserin Ölçüleri: Yüksek: 42 cm.; Çap: 28 cm.

Eserin Tanımı: Boyutları açısından değerlendirildiğinde kiborion ya da templona ait olabilecek kırık bir sütun gövdesidir.

Figür 20: Kat. Nr. 13

Kat. Nr.: 14 (F. 21)

Eserin Ölçüleri: Alt Bölüm Yüksek: 41 cm.; En: 71 cm.; Boy: 69 cm.; Üst Bölüm: En: 69 cm.; Boy: 63 cm.; Çap: 39 cm.; Der: 25 cm.

Eserin Tanımı: Kare formulu altlık dibek olarak kullanılmıştır.

Figür 21: Kat. Nr. 14

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akyürek, Engin ve Ayça Tiryaki. "Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi Kazılarında Üç Mimari Plastik Eser Üzerine Değerlendirmeler." *Adalya XIII* (2010): 389-403.
- Avruscio, Rossana. "Sculpture inedite in Isauria: i capitelli di Mut-Claudiopolis." *Milion I* (1998): 59-73.
- Avşın, Nurcan. "Göksu Nehri Vadisinin Flüvyal Jeomorfolojisi (Mut-Silifke Arası). Fluvial geomorphology of the Goksu River valley (between Mut and Silifke), Turkey." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/34 (2014): 314-334.
- Aydın, Ayşe. *Emirzeli-eine hellenistische bis spätantike Siedlung im Rauhen Kilikien*. Marburg: Tectum Verlag, 1999.
- Aydın, Ayşe. "Erken Hıristiyanlık-Bizans Dönemi Mimari Elemanlarının / Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi." *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu. Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserleri*. editör Serra Durugönül içinde 183-315. İstanbul: Ege Yayınları, 2013.

- Aydın, Ayşe. "Tarsus Müzesi'ndeki Erken Hıristiyanlık-Bizans Dönemi Mimari Elemanları." *Tarsus Müzesi Taş Eserleri. Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler*. editör Serra Durugönül içinde 185-232. Mersin: Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi, 2016.
- Balty, Janine, "Mosaïque et architecture domestique dans l'Apamee des Ve et VIe siècles." *Patron and Pavements in Late Antiquity, Halicarnassian Studies 2*. editör Signe Isager ve Birte Poulsen içinde 84-110. Odense: University Press of Southern Denmark, 1997.
- Belke, Klaus. "Lykaonien" *RBK V Stuttgart* (1995): 814-856.
- Dagron, Gilbert ve Denis Feissel. *Inscriptions de Cilicie*, Paris: De Boccard, 1987
- Elton, Hugh. "Göksu Archaeological Project 2006", *Anatolian Archaeology* 12 (2006): 19-21.
- Elton, Hugh, Mark Jackson, Gabriele Mietke, James Newhard, Lale Özgenel ve Emma Twigger. "A new late Roman urban centre in Isauria." *Journal of Roman Archaeology* 19 (2006): 300-311.
- Elton, Hugh. "Göksu Archaeological Project 2005-2006", *AST 25-2* (2008): 237-250.
- Elton, Hugh, Mark Jackson, Gabriele Mietke, James Newhard, Lale Özgenel, Emma Twigger. "Alahan'da (Isaurya) Bir Roma Kentinin Keşfi (The Discovery of a Roman City in Alahan [Isauria])." *Olba XVII*, (2009): 83-116.
- Elton, Hugh. "Late Roman Churches in the Göksu Valley, Isauria." *Rough Cilicia: new historical and archaeological approaches: proceedings of an international conference held at Lincoln, Nebraska, October 2007*. editör Micheal C.Hoff ve Rhys F.Townsend içinde 233-246. Oxford: Oakville: Oxbow Books, 2013.
- Eyice, Semavi. *Karadağ (Binbirkilise) ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler; Recherches Archéologiques á Karadağ (Binbirkilise) et dans La Région de Karaman*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1971.
- Feld, Otto. "Bericht über eine Reise durch Kilikien." *IstMitt* 13/14 (1963-1964): 88-107.
- Feld, Otto. "Zur kunstgeschichtlichen Stellung der „Großen Kirche." *IstMitt* 23/24 (1973/74): 135-137.
- Feld, Otto. "Bautypus und Ausstattung der Michaelskirche." *IstMitt* 27/28 (1977/78): 117-125.
- Gough, Mary. *Alahan. An early Christian monastery in southern Turkey. Based on the Work of Michael Gough*. Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1985.
- Herzfeld, Ernst ve Samuel Guyer. "Meriamlik und Korykos, Zwei christliche Ruinenstätten des Rauhen Kilikiens." *MAMA II*, 1930.
- Kaplan, Deniz. Korykos'un (Kilikia) Roma İmparatorluk Dönemi Üzerine Yeni Gözlemler, *K. Levent Zoroğlu'na Armağan*, 2013, 335-343
- Kaplan, Deniz. *Korykos Mimari Bezemeleri Işığında Korykos Tapınağı* (Mersin Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin, 2007.
- Kautzsch, Rudolf. *Kapitellstudien: Beiträge zur einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebente Jahrhundert*. Berlin: De Gruyter, 1936.
- Kramer, Joachim. Attische Säulenbasen des 5. und 6. Jahrhunderts n. Chr. und ihre Rohform. *BJb* 170 (1970): 271-278.
- Mietke, Gabriele. "Studien zur frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Überlegungen zur formalen Herkunft und Datierung einiger Kapitele." *IstMitt* 56 (2006): 371-389.
- Mimiroğlu, İlker M. ve Cahit Karakök. "Derbent İlçesinde Bulunan Bizans Dönemi Taş Eserleri." *Aladağ'ın İncisi Derbent*, editör Ahmet Çaycı içinde 42-63. Konya : Palet : Derbent Eğitim ve Kalkınma Derneği, 2020.
- Niewöhner, Philipp. *Aizanoi, Dokimion und Anatolien. Stadt und Land, Siedlungsund Steinmetzwesen vom späteren 4. Bis 6. Jahrhundert n. Chr..* Wiesbaden: Reichert Verlag, 2007.

- Niewöhner, Philipp. "Byzantinische Steinmetzarbeiten aus dem Umland von Milet." *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ* 1 (2007): 1-28.
- Niewöhner, Philipp. "Der frühbyzantinische Rundbau beim Myrelaion in Kostantinopel Kapitelle, Mosaiken und Ziegelstempel." *IstMitt* 60 (2010): 411-459.
- Niewöhner, Philipp ve Klaus Rheidt. "Die Michaelskirche in Germia (Galatien, Türkei). Ein kaiserlicher Wallfahrtsort und sein provinzielles Umfeld." *AA 1. Halbband* (2010): 137-160.
- Niewöhner, Philipp. *Bauwerke in Milet: Die byzantinischen Basiliken von Milet*. Berlin/ Boston: De Gruyter, 2016.
- Orlandos, Anastasios K. *He xylostegos palaiochristianike basilike tes mesogeiakas lekanes I*, Athenai, 1952.
- Orlandos, Anastasios K. *He xylostegos palaiochristianike basilike tes mesogeiakas lekanes*. Athenai, 1954.
- Ousterhout, Robert ve Engin Akyürek. "The Church of the Transfiguration on Burgazada." *CArch* 49 (2001): 5-14.
- Ötügen, Yıldız. *Forschungen im Nordwestlichen Kleinasien, IstMitt Beiheft 41*. Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 1996.
- Öztaşkın, Gökçen K. ve Sinan Sertel. "Olympos Piskoposluk Kilisesi'ndeki Nef Ayırımı Düzenlemeleri ve Levha Yanı Uygulaması." *Adalya* 20 (2017): 357-376.
- Parman, Ebru. *Ortaçağda Bizans Döneminde Frigya (Phrygia) ve Bölge Müzelerindeki Bizans Taş Eserleri*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2002.
- Peschlow, Urs. "Byzantinische Plastik in Didyma." *IstMitt* 25 (1975): 211-257.
- Peschlow-Bindokat, Anneliese ve Urs Peschlow. "Die Sammlung Turan Beler in Kumbaba bei Şile." *IstMitt* 27/28 (1977/78): 310-362.
- Peschlow, Urs. "Kapitelle", *RAC* XX (2004): 57-123.
- Ramsay, William M. ve Gertrude L. Bell. *The Thousand and One Churches*. London: 1909.
- Restle, Marcell. *Studien zur frühbyzantinischen Architektur Kappadokiens I-II*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1979.
- Russo, Eugenio. *Sculture del complesso eufrasiano di Parenzo*. Napoli: Edizioni scientifiche italiane, 1991.
- Strube, Christine. *Polyeuktoskirche und Hagia Sophia Umbildung und Auflösung antiker Formen, Entstehen des Kämpferkapitells*. München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, 1984.
- Strzygowski, Josef. *Kleinasien ein Neuland der Kunstgeschichte*. Leipzig: J.C. Hinrichs, 1903.
- Şerifoğlu, Tevfik Emre. "Kilise Tepe Erken Tunç Çağı Çalışmaları" *KST* 33.1 (2012), 375-388.
- Şerifoğlu, Tevfik Emre, Naoise Mac Sweeney ve Carlo Colantoni. "Lower Göksu Archaeological Salvage Survey Project: the Results of the 2013-2014 Seasons." *The Archaeology of Anatolia: Recent Discoveries (2011-2014) Volume I*, editör Sharon R. Steadman ve Gregory McMahon içinde 228-254. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2015.
- Şerifoğlu, Tevfik Emre. "Kilise Tepe in Rough Cilicia before the Late Bronze Age: An Overview of the Architecture, Pottery Traditions, and Cultural Contacts". *Adalya* 22 (2019), 69-100.
- Tezcan, Hülya. *Topkapı Sarayı ve Çevresinin Bizans Devri Arkeolojisi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1989.
- Westphalen, Stephan. "Studien zur frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Diokaisareia/ Uzuncaburç." *IstMitt* 56 (1989): 391-405.
- Zollt, Thomas. *Kapitellplastik Konstantinopels vom 4. bis 6. Jahrhundert n. Chr. Asia Minor Studien 14*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH, 1994.